

SLOVENSKI UČITELJ

VERI
VZGOJI
POUKU

V. Letnik

V Ljubljani 15. aprila 1904.

Št. 4.

Nova pota.

III.

Se enkrat se ozrimo na Valerianovo knjižico „Neue Wege“, ker se nam zdi, da prav jedra te brošure še nismo pojasnili. Omenili smo le samo mimogredé, da hoče imeti popolnoma nov katekizem (ne po vsebini, marveč po razdelitvi). Zdaj nam je pa še pojasniti, kako si Valerian misli izpremembo katekizma. Da nam bodo njegovi nasveti bolj jasni ali bolj opravičeni, moram najprej omeniti, da je na Nemškem v šolskih zakonih za verouk dokaj bolje preskrbljeno nego pri nas. Za verouk je odkazanih več učnih ur in, da obtem ni preveč obtežena duhovščina, poučujejo svetni učitelji biblične zgodbe, duhovnik pa le katekizem. Tako je obojen pouk še bolj odtujen drug drugemu nego pri nas. Torej bi se tam ob večjem številu učnih ur lažje dala uvesti kaka večja metodična izprememba.

Valerian zelo obžaluje, da je po sedANJI uredbi prerahla zveza med katekizmom in svetopisemskimi zgodbami, ali pravzaprav take zveze še ni, marveč gre katekizem svojo pot, zgodbe pa tudi svojo, oboje po drugačnem zistemu. Zvezo napravi katehet sam, ali tako, da verske resnice izvaja iz bibličnih dogodkov, ali pa rabi zgodbe v pojasnilo in potrjenje katekizmovim resnicam. V to svrho pa si odbere zgodbo zdaj tu, zdaj tam, kakor se mu zdi primerna za dotično resnico. Torej se morajo zgodbe vravnati po katekizmu; ob tem pa je kronološka zveza pretrgana in zgodbe nimajo več tiste veljave, ki bi jo imele v zgodovinski vrsti.

Ta nedostatek želi pisatelj odpraviti, in predlaga, naj bi se vprašanja v katekizmu tako premestila, da bi ostale svetopisemske zgodbe v tej vrsti, kakor so zdaj, katekizmove resnice pa naj bi se tako porazdelile, kakor se dajo primerno obravnavati (izvajati) po zgodbah. Torej: po „stari“ poti smo iskali primerne zgodbe za pojasnilo resnice, po „novi“ poti pa naj bi se poiskale resnice prikladne zgodbam, in da bi ne bilo treba iskati sproti, naj bi se sestavil že katekizem v tem redu, v katerem so biblične zgodbe. „Zvezda voditeljica“ bodi biblija.“

Valerijan nasvetuje tole: Razdelitev dosedanjega (Deharbovega) katekizma v tri poglavja po znanih vprašanjih: „kaj moramo verovati, kaj delati, katera sredstva rabiti, da se zveličamo?“ naj se odpravi in razdeli naj se katekizem v pet poglavij. Bodoči katekizem naj se razdeli takole: I. Bog Oče, II. Bog Sin, III. Bog sveti Duh, IV. Sveta cerkev, V. Poslednje reči (Das Jenseits.) — 1. Za nauk o Bogu Očetu bi podajale snov zgodbe stare zaveze: o stvarjenju in božjih lastnostih vse zgodbe do Mojzesa pri Sinajski gori; o božjih zapovedih (in deloma tudi cerkvenih) nadaljne zgodbe, vendar tako, da zadnje že kažejo tudi pripravo na Jezusov prihod. — 2. Za nauk o drugi božji osebi je porabil zgodbe nove zaveze do Jezusovega vnebohoda. Privzel je tudi nauk o sv. zakramentih in o krščanski pravičnosti ter takole razpredelil: a) Jezus in njegov prihod, b) Jezus, pot in resnica (o čednostih, o grehih, pokori, milosti božji in dobrih delih), c) Jezus naša ljubezen (o presvetem Rešnjem Telesu in sv. maši), d) Jezus naše življenje (o vstajenju in vnebohodu), e) Jezus naš Gospod in Bog. — 3. Z dogodkom binkoštnega praznika zveže nauk o svetem Duhu. — 4. Pri nauku o cerkvi se ozira na tele točke: a) ustanovitev cerkve, b) učeniška služba (splošni nauk o sveti veri, o katerem pravi pisatelj, da ne sme biti v začetku katekizma, češ, da ga otroci še ne morejo umeti, ker se še niso naučili tega, kar uči sv. vera), c) duhovniška služba (o mašniškem posvečevanju, o zakramentih in zakramentalih), d) pastirska služba (uvod v cerkvene zapovedi in druge cerkvene odločbe), e) znamenja cerkve, f) namen cerkve, (posebej občestvo svetnikov). — 5. Pri nauku o „poslednjih rečeh“ pridejo v poštev: smrt, sodba, vice, pekel in nebesa ter tem primerne zgodbe.

Za tako razdelitev, poudarja pisatelj, govori tudi zgodovina. A p o s t o l i so jo že zasnovali v apostolski veroizpovedi, sv. cerkev jo je potrdila v nicejski in tridentski veroizpovedi, kaže jo tudi v razdelitvi cerkvenega leta. Pravi tudi, da so mu že pritrdili znameniti bogoslovci.

Kaj naj rečemo o tej novi poti? Toliko koristi, kakor si jo obeta Valerian, bi gotovo ne podala. V dejanju bi se ne dalo vse tako izvršiti, kakor se je lepo zasnulo v ideji. Ako pa ponuja izprememba le malo koristi, je pač bolje, da ostane vse pri starem. Taka izprememba vsega sistema v katekizmu zadene namreč ob mnogovrstne težkoče in zapreke, ker ne zadeva le otrok, marveč vse vernike, ki so vajeni dosedanje razvrstitve, posebno pa starše in duhovnike.

Dasi za naše avstrijske razmere v preglednem času ni pričakovati takega katekizmovega prevrata, vendar omenimo nekatere pomisleke, ki jih imamo zoper tako prenaradbo, če že ne iz drugega vzroka, vsaj zato, da se lažje zadovoljimo s tem, kar imamo sedaj.

1. Po Valerianovem novem katekizmu bi bila obtežena ali celo onemogočena ona učba o koncentričnih krogih, ki je tako določno orisana v avstrijskem katekizmu, pa tudi v drugih. Ko so ga opozorili na to, da je treba pri verouku postopati v koncentričnih krogih od lahkega do težjega, je odgovoril, da je zato že poskrbljeno, ker on zahteva svoja „nova pota“ le od četrtega šolskega leta dalje, otroci do te dobe so se pa že naučili najpotrebnejšega krščanskega nauka iz „malega katekizma“, tudi že za prvo izpoved. Vprašamo le, kako bi bilo pa z ono toliko potrebno zvezo med biblijskimi zgodbami in malim katekizmom? Saj ravno prvcem je še bolj potreben pouk na podlagi zgodb. Torej je nasvetovani zistem vsekako polovičarski. Ta nedoslednost je nastala, ker pisatelj zametuje pouk v koncentričnih krogih.

2. Po tem načrtu bi se morale učiti vse zgodbe že v ljudski šoli, tudi bolj zapletene in težke, ki so v zvezi s katekizmovimi resnicami. Naučiti vse zgodbe in ves katekizem, pa sproti še vse izvajati od vprašanja do vprašanja po svetopisemskih zgodbah, to orjaško delo bi bilo nemogoče, vsaj nam avstrijskim veroučiteljem, ki imamo za verouk tako malo učnih ur. Kaj naj bi, n. pr., počel katehet s tako nalogo v naši enorazrednici ali dvorazrednici? Iz katekizma morajo znati vsi otroci, kar je najpotrebnejših resnic, predno izstopijo iz šole; gledé na svetopisemske zgodbe pa zdaj še ni nikjer izrecne zapovedi, koliko se jih mora naučiti vsak šolar. Ako se torej v manj ugodnih šolskih razmerah mora kaj izpuščati, morejo se izpuščati le svetopisemske zgodbe, ki so končno vendar le sredstvo za lažje razumevanje katekizmovih resnic. Ko bi nam kdo ugovarjal, da so zgodbe zato neizogibno potrebne, ker nam je razodenje došlo po zgodovinski poti, ga lahko zavrremo, da so vse, kar je potrebnega, že vestno posneli in porabili spretni sestavljavci katekizmov. Torej je vsekako primernejše, da ostane katekizem — „zvezda voditeljica“, zgodbe sv. pisma pa krepko sredstvo za katekizmove razlage.

3. Popolnosti bi pa ipak tudi po tem načrtu ne bilo mogoče doseči. Koliko je katekizmovih vprašanj, katerih nikakor ni mogoče izvajati iz ene same biblične zgodbe. Ako jih pa rabim več in raznoterih, je že raztrgana kronološka vrsta, in zopet bi bil na „stari“ poti, negledé na to, da bi bilo delo še težje in kateheza še bolj zamotana in nejasna. Povsod namreč ne gre tako gladko kakor primeroma v priliki o izgubljenem sinu z ozirom na zakrament sv. pokore. Koliko je pa tudi katekizmovih naukov, za katere ni najti nobene primerne biblične zgodbe; saj se je mnogo povzelo iz ustnega izročila. Za take nauke bi torej ne bilo primernega prostora na „novi“ poti.

Valerian vkljub temu, da se mu mnogovrstno nasprotuje, trdno upa, da se bode prej ali slej gotovo izvršil njegov načrt. Samoumevno je, da bi

taka pretvorba katekizma ne bila proticerkvena; saj že zdaj nimajo vsi katekizmi po raznih škofijah iste razdelitve; kaj škoduje, če se mu pridruži še eden z novo razpredelbo. S temi pomisleki, katerim bi jih pridejali še lahko več, smo hoteli izreči svoje prepričanje, da ne pričakujemo posebne koristi od katekizma, ki ima kdaj priti po „novih potih“; torej ga tudi prav lahko čakamo še dolgo.

Za zdaj se pa trudimo, da spretno in uspešno porabljamo to, kar imamo. Katekizem nam bodi „zvezda voditeljica“, svetopisemske zgodbe pa izdatno sredstvo, ki naj se vselej, kjer le možno, pridno rabi v pojasnilo in potrjenje katekizmovih nauk. Zdi se nam, da je razmerje med katekizmom in zgodbami najboljše pogodil načrt za verouk v ljudskih šolah ljubljanske škofije, ki velevali, naj v I. in II. razredu (1. in 2. šolskem letu) prevladajo biblične zgodbe; v III. razredu (3., 4. in 5. šolsko leto) naj se prav pridno uči katekizem; v IV. razredu (6., 7. in 8. šolsko leto) naj se zopet večja skrb obrača na zgodbe, katere so namenjene za višje razrede ljudskih šol, z vednim ozirom na katekizem. Najuspešnejše bi seveda bilo, ko bi se ves čas poleg katekizma učile tudi zgodbe; a po avstrijski učni uredbi ni mogoče obvladati obojega s potrebno temeljitostjo. Odloži naj se torej, kar se more odložiti ob manjši škodi. Na podlagi svetopisemskih zgodb naj se nauče začetniki najlažjih verskih resnic; z vednim ozirom na te že znane zgodbe in s pomočjo nekaterih lažjih novih bibličnih zgodb in drugih metodičnih sredstev naj se v sredini šolske dobe uči skoro izključno le katekizem, ker ga je neizogibno treba ob pripravi za svete zakramente; v višjih razredih naj se izpopolni versko znanje s tem, da se najznamenitejše zgodbe sv. pisma temeljito obravnavajo ter kot pojasnilo in potrdilo že večinoma bolj ali manj znanih resnic v zvezo stavijo s katekizmom. K.

Ljudska šola na Kranjskem.

(Piše Viktor Steska.)

(Dalje.)

6. Dr. Josip Špendov,

znamenit vzgojitelj.

V mošenjski župniji na Gorenjskem je zagledal luč sveta leta 1739. Anton Špendov,¹⁾ ki je radi svojega bistrega uma dosegel čast metropolitanskega kanonika, dvornega svetnika in prisednika šolske dvorne komisije na Dunaju. Njegov mlajši brat Josip je bil rojen v Mošnjah leta 1757.²⁾ V šolo je vstopil v Kranju, da bi se pripravil za gimnazijo v Ljubljani. Ko je dosegel dvanajsto leto (1769), ga pokliče brat na Dunaj. Mali Josip je namreč v tem času osirotel, zato je zanj skrbel odslej njegov starejši brat. Na Dunaju je obiskoval od leta 1769. do 1773. akademiško gimnazijo, kjer se je

¹⁾ Sam se je podpisoval Spendou.

²⁾ Illyrisches Blatt 1840, 41—43.

kosal za prvenstvo s poznejšim prelatom Karlom Reybergerjem. V filozofskem oddelku je tedaj poučeval Josip Ernest Meyer in sicer prvič v nemškem jeziku. Doslej se je ta predmet poučeval vedno latinsko. Ko je Josip Špendov dovršil tudi modroslovje, ni vedel, kam bi se obrnil. Najprej poskusi s pravoslovjem, a takoj drugo leto se vpiše v bogoslovje. Tu se sprijazni s profesorjem cerkvene zgodovine Ferd. Stögerjem, ki ga sprejme v svoje stanovanje tik vseučiliščne knjižnice kot prvega kustosa te knjižnice. Tu je imel lepo priliko, da se je seznanil s knjigami kakor tudi z različnimi profesorji. Kako lahko je tu spopolnjeval svoje znanje, kako lepo je napredoval!

Njegov profesor in dobrotnik Stöger je spoznal mladega učenjaka lepe zmožnosti in ga naprosil, da mu je pomagal pri njegovih spisih, n. pr. ko je pisal *Introductio in historiam ecclesiasticam* (Uvod v cerkveno zgodovino) in druge knjige v zgodovinski stroki.

Ta čas se seznanil z vladnim svetnikom in poročevavcem v duhovskih in šolskih rečeh, Karlom pl. Hägelinom.

Ko je dovršil bogoslovne uke, se je posvetil katehetski službi. Tedaj je bilo šolsko vprašanje na dnevnem redu. Razni vzgojitelji po Evropi so objavljali svoje izkušnje glede najboljših oblik poučevanja. Nekateri so poudarjali, naj se goji v šolah spomin, drugi so pazili bolj na razum, tretji so gledali na srčno vzgojo, nekateri so poudarjali, naj vzgojitelj ne prezre nobene duševne zmožnosti, pa naj tudi na telesne moči ne pozabi, skratka vzgojitelj se oziraj na vsega človeka. Po katerem nasvetu naj se torej mladi vzgojitelj ravna? Najbližji odgovor bi pač bil, naj se opira na svoje učitelje in naj njihove nauke in nasvete uporablja v praksi. Tudi Špendov si je v začetku tako mislil. V šolstvu in vzgojeslovju je imel tedaj na Avstrijskem prvo besedo Ignacij pl. Felbiger. Toda Špendov je spoznal že kot učenec v katehetiki, da njegov način ne more biti najboljši. Felbiger je namreč najbolj poudarjal, da ima katehet nalogo primerna vprašanja postaviti na podlagi učne knjige, in pa gledati dovolj na to, da bi se pravi pojmi o rečeh raztolmačili in da bi se pouk naslanjal vedno na znane pojme ter tako napredoval od znanih točk do manj ali celo neznanih pojmov. Tudi ni opozarjal svojih učencev na strokovno slovstvo, da bi se mogli pozneje sami dalje učiti in v isti stroki napredovati.

Špendov je sklenil, da se hoče v svoji stroki temeljito izobraziti. Ugloбил se je v katehetične spise slavnega Ignacija Smidta in Millerja, sam pa je bistro opazoval učinek svojega pouka in svojih učencev zmožnosti. Ko je vse upošteval, se je prepričal, da mora učitelj najprej pojme razložiti, torej na razum delovati, skrbeti, da si učenci dobro zapomnijo, kar so razumeli, in naposled delovati na voljo, da se po spoznanih resnicah tudi ravna.

L. 1782. je prevzel Špendov ves pouk krščanskega nauka na dunajski normalki, poleg tega je pa učil katehezo tudi v bogoslovju. Pri tem pouku je opozarjal svoje učence na vse pridobljene izkušnje.

Šolske preizkušnje so se tedaj vršile slovesno in javno. Občinstvo zlasti iz višjih krogov je z veseljem poslušalo Špendovove učence, in baron Swieten

predsednik šolske dvorne komisije, je glasno odobral pri vsaki preiskušnji uzorno izpraševanje. Celo tujci so prihajali poslušat lepe uspehe.

L. 1785. je postal Jos. Ant. Gall višji šolski nadzornik za nemške šole, Špendov pa podvodja v generalnem semenišču. V tej službi pa ni jenjal poučevati katehetike, ampak je še nadalje predaval bogoslovcem ta predmet, doma pa z njimi ponavljal tvarino. Vsem voditeljem generalnih semenišč v Avstriji je bilo naročeno, naj pošljejo vsako leto po dva ali tri izmed najboljših bogoslovcev na Dunaj v praktični tečaj.

L. 1788. je postal nadzornik Gall linški škof. Kdo naj pa pride na njegovo mesto? Boljšega pedagoga ni bilo od Špendova, zato je postal njegov naslednik in je upravljal ta znameniti posel dolgo vrsto let do 1816., ko ga je cesar Franc I. imenoval za dunajskega prošta. Poleg tega je imel še naslov: infulirani prelat, konsistorialni in c. kr. deželne vlade svetnik in vseučilišni kancelar.

Kot šolski nadzornik se Špendov ni le trudil za izboljšanje katehetskega pouka, marveč tudi za napredek v vseh drugih osnovnih predmetih. Skrbel je, da so prišli na normalko najboljši učitelji, ki naj bi bili za vse druge uzor; podpiral je pripravnike, da bi se izvežbali za izvrstne učitelje. Izkušal je vplivati tudi na druge kronovine. Lepe uspehe je dosegel tudi glede šolske discipline. Prepričan je bil, da učitelj najuspešneje deluje, če ga učenci ljubijo in spoštujejo. Kaj tacega si pa ni lahko misliti, če učitelj samo s šibo v roki skrbi za red in napredek. Ali se ne bodo otroci bali šibe, in s šibo učitelja? Ali se jim ne bo pristudil tudi pouk? Zmerno strahovanje je koristno; a če poje šiba vsako uro svojo pesem, to ne more koristiti niti redu niti ublaževanju mladih src. Zato je Špendov deloval na to, da se telesne kazni kolikor mogoče omeje.

Dalje je odpravil polagoma sagansko metodo in podal učiteljem navodilo v aforizmih. Učne knjige za nemščino, naravoslovje, računstvo, geometrijo je spremenil in nadomestil z boljšimi, druge je pa dal popraviti, n. pr. stavbarstvo in zemljepis.

Ker je bil prepričan, da je petje izvrstno vzgojno sredstvo in da je izurjenost v petju koristna in celo potrebna učiteljem zlasti zunaj mest, je predlagal, naj se vpelje za učiteljske pripravnike pouk v generalbasu.

Mnogo zaslug si je pridobil Špendov zlasti pri novem šolskem načrtu za nemške šole (1804), ki je bil uveljavljen po vsej Avstriji z novim šolskim letom 1805. Ljudske šole so se poverile glede nadzorstva cerkvi. V vsaki deželi je bil šolski nadzornik kak kanonik, po dekanijah pa dekani. Vlada je bila namreč prepričana, da je prospeh ljudskih šol le tedaj mogoč, če sta cerkev in šola tesno združeni. Leta 1806. je izšel poseben šolski zakonik „šolski kodeks“ imenovan, ki je uredil vse šolstvo. Tudi pri tem je naš Špendov sodeloval poleg dveh za našo deželo znamenitih mož; knezoškofa dunajskega grofa Hohenwarta, (rojen na Kolovcu l. 1730., umrl l. 1820.), in vladnega svetnika in šolskega poročevalca Avguština Gruberja, ki je bil pozneje ljubljanski škof (1816.—1824.) in je umrl kot knezonadškof solno-

graški l. 1835. Ta zakonik je izšel z naslovom: „Politische Verfassung der deutschen Schulen“ l. 1806. na Dunaju. Obveljal je do l. 1868, torej dolgo vrsto let.

Špendov je napravil tudi načrt za najpotrebnejše in najkoristnejše poyave, ki so izšle za varstvo življenja, zdravja in imovine. To delo je nekoliko sam obdelal, nekoliko pa dekan Anton Hye. S to knjigo je hotel vdahnuti mladim ljudem spoštovanje do pravičnih zakonov in ljubezen do vladarja. Knjiga je izšla leta 1823. naslovljena: Berilo za ponavljalne šole ali najpotrebnejše, kar mora vsakdo vedeti kot ud meščanske družbe.

Prepričan je bil, da se bodo bolj daroviti in olikani posvetili šolstvu le tedaj, če jim bo zagotovljeno brezskrbnejše življenje, zato je ustanovil zavod za vdove dunajskih učiteljev.

Špendov je deloval vplivno tudi v drugih strokah šolstva. Zlasti je dosegel, da je pričela delovati zaloga šolskih knjig, ki je znatno podprla šolski zaklad. Špendov je v priznanje te zasluge dobil letno nagrado 500 gld., katero je odklonil, ko je postal prošt. S previdnim ravnanjem je pomnožil katehetski zaklad od 11.500 gld. na 100.000 gld. Ta zaklad se je namreč uporabljal za darila med šolsko mladino in ono, ki je obiskavala krščanski nauk.

Kot pisatelj Špendov ni samostojno ničesar znamenitejšega storil. Rajši je popravljaj in zboljšaval knjige, ki so jih drugi spisali po njegovih nazorih in nasvetih. Njegova katehetična predavanja je neki učenec zapisaval in pozneje v tisku izdal, a zelo pomotno.

L. 1838. je obhajal starček svojo zlato mašo. Cesar mu je tedaj (26. nov.) podelil viteški križ Leopoldovega reda. Spomladi l. 1839. je odšel v Kirnberg in je tam dokončal tek svojega življenja 20. januarja 1840. Zasluge za povzdigo avstrijskega šolstva mu bodo ohranile hvaležen spomin v avstrijskem vzgojeslovju.

Razmerje med učiteljem in ljudstvom.

(Predaval na občnem zboru „Podružnice Slomškove zveze“ v Idriji Lavrencij Lah.)

Kakšno bodi razmerje med učiteljem in ljudstvom? Odgovor na to vprašanje ne bode težaven, če vpoštevamo učiteljev poklic. Biti mora to razmerje prijateljsko in zaupno. Učitelj je namreč postavljen od države, da izvršuje pri mladini, česar starši ne zmorejo. Učitelj je staršem pomoč in nadomestek pri vzgoji otrok. Torej bo gotovo prijatelj staršev in razmerje njegovo s starši, z ljudstvom sploh, prijateljsko. Ker starši prepuščajo učitelju to, kar jim je najdražje, svojo deco, ker je učiteljev vpliv odločilen za otrokovo časno in večno srečo, zato je neobhodno potrebno, da se tistemu, ki mu starši pošiljajo svoje otroke v vzgojo, zaupa, da je razmerje ž njim zaupno. Naj li izroče svoje dete tistemu, o katerem vedo, da še sam potrebuje pouka, ki nima potrebnih izkušenj? Naj li izroče mladino v vzgojo človeku, ki še sam

nima trdnega značaja ali pa je naravnost neznačajan? To bi bila lehkomi-seljnost v najvažnejši reči, ki bi se ne dala opravičiti. Zato je prvi pogoj, da se učitelju brez skrbi izroči mladina, zaupanje vanj.

Za svoj trud pa učitelj zasluži spoštovanje in hvaležnost. V vsaki župniji bi moral biti učiteljski stan, kar se tiče spoštovanja od strani ljudstva, vzporeden z duhovščino. Tadva sta najvažnejša faktorja za vzgojo mladine, zato bi moralo ljudstvo videti v obeh svoje največje dobrotnike.

Kaj je vzrok, da razmerje po večini ni tako? Ljudstvo po več krajih učitelja gleda po strani in ga ne spoštuje; otroke mu pošilja, ker se boji kazni. Naravnost črti dostikrat ljudstvo učitelja, ali mu vsaj ne izkazuje ljubezni in hvaležnosti, ki jo po svojem stališču zasluži. Odkod to?

Vzroke je iskati časih tudi med ljudstvom v njegovi omejenosti, nevednosti, kar je obžalovanja vredno. A večkrat je temu kriv učitelj sam. Vzroki so različni, jaz omenjam štiri glavne, ki so največkrat krivi slabega razmerja med učiteljem in ljudstvom. Ti so: premalo ozira v ljudskih šolah na ljudske potrebe, pogubni nazori med učiteljstvom, pomanjkanje idealnosti in zmisla za socialne dolžnosti.

Gotovo je, da ljudske šole hočejo otroku podati že kar splošno izobrazbo. Samoposebi je to res lepo stremljenje, da bi tako tudi tisti, ki nimajo prilike obiskovati višjih šol, dobili in imeli splošno izobrazbo. Toda za otroška leta je ta tvarina preogromna, otrokov razum še ni sposoben toliko sprejeti in predelati, kar se mu nudi, starši, zlasti kmeti, ne vidijo v tem nobene koristi za dom, zato otroka ne podpirajo, končni uspeh je potem ta, da otrok dobi od vsakega nekaj, od vsega pa nič. Nazadnje se pa zgodi, da otrok, namestu da bi bil že kar cel učenjak, še brati in pisati ne zna.

Pri nas pretežno obiskujejo ljudske šole otroci, ki ostanejo na kmetih ali stopijo v kako delo. A ravno tem šola premalo dá. Zato ljudstvo šole ne spoznava za dobroto, ampak jo smatra za žrtev, ki jim jo država nalaga, državno šikaniranje. Zdi se mu, da mu otroke nepotrebno odtegujejo od dela in doma, zato v tistem, s katerim ima najprej opraviti, v učitelju, ne vidi dobrotnika, ampak sitnega mučilca. Otrok toliko časa zamudi v šoli, uspeh pa je dostikrat tako majhen, zato se ni čuditi, da se razmerje med učiteljem in ljudstvom poostruje.

Resnica je, da naše ljudstvo ne mara protiverskega liberalizma; preveč je že spoznalo njegove pogubne sadove. Kdor s treznim očesom motri gibanje v naši deželi, mora priznati, da so le izjeme med narodom, ki se štejejo in imenujejo liberalce. Zato učitelj, ki se stavi v službo liberalcem, ljudstvu ni všeč. Zato takega učitelja ljudstvo ne ljubi.

Učiteljski stan je samostojen stan. Šolstvo stoji v središču javnega življenja. Zato je učiteljstvo važen faktor in ima zaradi svojega kulturnega delovanja velik ugled. In zato je stanovska zavest pri njem opravičena. Uprav to izrablja liberalizem, da tira učiteljstvo v nepotreben in škodljiv boj zoper drug vzgojevalen faktor, zoper cerkev, češ naj se otrese njenega vpliva, ker le potem more in sme govoriti o svoji svobodi. Slika mu celo strašilo. In

zoper to strašilo učiteljstvo potem hiti v boj. Liberalni kolovodje ga pri tem izrabljajo v svoje namene, medtem ljubezen in spoštovanje do učiteljstva med ljudstvom gine. Dandanes duhovščina po veliki večini izpolnjuje svojo dolžnost; dostikrat stori veliko več, kot je dolžna. To ljudstvo vidi in učitelja, ki je pri njenem delu ne gre ne le na roko, ampak se naravnost stavi ž njo v nasprotje, gleda po strani in ga začne mrziti.

Karkoli človek dela, povsod potrebuje nekaj idealizma, ki navadnim stvarjem, najbolj vsakdanjim opravilom vdahne življenje ter jim daje višjo vrednost. Ta idealizem ohranja človeku duševno svežost in prožnost ter veselje do dela; pri njem človek pozabi na težave in zapreke, ž njim si sladi trud, ki ga ima pri izvrševanju svojega opravila. In ta idealizem je učiteljskemu stanu potreben bolj kot komu drugemu. Vzgajati in poučevati mladino je jako težavno in naporno. Zakaj, to pač dobro veste. Da torej učitelj ne izgubi veselja do svojega stanu, da ne postane stroj, ki mehanično podaja učencem duševno hrano, tega ga obvaruje idealizem.

Toda idealizem ni prazna iluzija, ki naj bi se ž njo učitelj mamil in varal. Opravilo učiteljevo je predvsem idealno, vzvišeno. Če ga primerjamo z opravilom drugih stanov, moramo reči, če je katero, je gotovo učiteljevo delovanje res nekaj lepega, vzvišenega, idealnega. Pokladati zrno naukov v srčno njivo, nagibati drevesce volje, da raste ravno in kvišku, je brez dvoma eno najlepših opravil med človeštvom.

Dandanes idealizem gine iz učiteljskih vrst. V dokaz se sklicujem na njegovo stanovsko glasilo „Učiteljski Tovariš“, ki piše, naj bo list „edino in samo delavnica, pomenkovalnica in vežbalnica denarnega stanja“ in naj je to „edino vprašanje“. Dalje navaja list pedagoga Fröhlicha, da mora biti učitelj duhovit, genialen in poln misli, a pristavlja („Tovariš“), da bi pri sedanjih plači bilo bedasto kaj takega tirjati od njega. Res je vsakemu delovanju treba razmerne materialne podlage, a to vprašanje ga ne sme oropati zadnje trohice idealizma.

Ker gine idealizem izmed učiteljev, manjka pravega navdušenja, uspehi so manjši, ljubezen in spoštovanje staršev in učencev gine.

Pozabiti ne smemo, da imetje in izobraženost nalagata tistemu, ki jih ima, dolžnosti. Kar sv. vera uči o imetju, da je tisti, ki ga ima, samo njegov oskrbnik, isto velja o duševnih zakladih. Kdor študira samo zato, da sam ve, da je pri njem izobrazba sama sebi namen, ta ne pozna svojih dolžnosti in ne ve, da je dolžan svoje duševne zaklade nalagati, da mu prineso obresti. Zato trdim z ozirom na učiteljstvo, da je dolžno dandanes, ko se je pojavila silna potreba organizacijskega dela, posegati vmes in aktivno pomagati ljudstvu, da pride tem potom do svojih pravic. Učitelj bi moral kot izobraženec sodelovati z lajiki in duhovščino, ki se trudijo, da potom zdrave organizacije pomagajo ljudstvu do njegovih pravic. Večina učiteljstva se je upregla v liberalni jarem, zato se odteguje sodelovanju pri organizaciji. Zato pa tudi gine spoštovanje in ljubezen do učiteljstva med narodom.

Da postane razmerje takoj drugačno, kakor hitro učitelj popolnoma umeva in izvršuje svoj poklic, dokaz zato nam je spoštovanje, ki ga uživa

med ljudstvom „Slomškova zveza“ in njeni udje. Naj bi dub, ki je pri teh vodilen, zavel splošno med učiteljstvom, potem bi razmerje med učiteljstvom in ljudstvom brez dvoma postalo tako, kakršno bi moralo biti — prijateljsko in zaupno in korist bi imeli od tega na vseh straneh.

† Konrad Črnologar.

Nemila smrt je posegla s svojo koščeno roko v našo sredo in si izbrala kot žrtev moža, ki je bil jako priljubljen povsod, kjer je deloval kot učitelj in vzgojitelj mladine. Rajni gospod učitelj Konrad Črnologar je bil rojen v gradu Peščenik pri Višnji Gori dné 21. novembra 1860. Oče njegov je bil gozdar kneza Auersperga. Kot otrok je najprej hodil v enorazredno domačo ljudsko šolo, katero je s prav dobrim uspehom dovršil. Že majhen deček je kazal posebno nadarjenost za risanje. Nekoč si je od tete izprosil na posodo stotak. Šel je v sobo, ogledal si ga je natanko in začel bankovec prerinjavati. Delo se mu je še precej posrečilo. Čez nekaj dni ga prinese v šolo in mesto da bi pazil, so mu misli in oči vedno uhajale k ponarejenemu bankovcu. Učitelj to opazivši, mu ga vzame, dečka pošteno ošteje in za trud, ki ga je imel z risanjem, mu dá gorko — zaušnico. No, od tistega časa je opustil podobne stvari, a lotil se je risati druge predmete, najraje je narisal kako cerkev ali kako drugo stavbo. Ob prostem času je kaj rad doma na obširnem grajskem dvorišču po načrtih, katere si je bil prej izdelal, postavljaj in zidal iz kamenčkov gradove in cerkve, da, celo majhen vodovod si je bil napravil v neko tako stavbo.

Ker so bili starši revni in so plačevali že za starejšega brata, ki se je šolal v Ljubljani, ni imel Konrad dosti upanja, da bi se mogel dalje izobraževati. Ta misel ga je močno žalostila. Poguma pa le ni zgubil. Z vso močjo ga je vleklo v mesto. Najprej je šel k Ničmanu učiti se knjigoveštva. V obrtni nadaljevalni šoli se je seznanil s prof. Levcem in prof. Jurijem Kozino, ki sta pridnemu dečku posojevala knjige. Izučivši se knjigoveštva, namenil se je iti na c. kr. pripravnico, a ni imel zahtevanega šolskega izpričevala za VI. razred. A, ker je imel brihtno glavico, sprejeli so ga, po posredovanju blagih dobrotnikov, za poskušnjo v V. razred. Dovršivši v petih letih pripravljavni razred in štiri leta pripravnice, je naredil meseca junija 1883. maturo z dobrim uspehom za šole s slovenskim in nemškim učnim jezikom, ter dobil začasno drugo učiteljsko mesto na dvorazrednici v Velikem Gabru Meseca maja 1887. je prestal izpit sposobnosti za ljudske šole s slovenskim in nemškim učnim jezikom in tudi sposobnost poučevati veronauk v ljudskih šolah — z odliko.

Meseca septembra 1887. je postal stalen tretji učitelj na štirirazrednici v Št. Vidu poleg Zatičine, kjer je deloval štiri leta, dokler ni šel meseca decembra 1891. za drugega učitelja na trirazredno šolo v Šmarje pod Ljubljano, kjer je ostal do — svoje smrti.

Poleg učiteljske službe, katero je vestno in natančno opravljal, pečal se je z domačo zgodovino, osobito umetnostnih in stavbenih spomenikov. Ko

je l. 1890. predložil več zgodovinsko-umetnostnih spisov visoki c. kr. osrednji komisiji za ohranitev umetnostnih in stavbenih spomenikov na Dunaju, imenovala ga je ista svojim dopisujočim članom, kakršni so bili izmed ljudskošolskih učiteljev samo trije v našem cesarstvu.

L. 1893. je vodil prazgodovinska izkopavanja na Magdalenski gori poleg Šmarija.

Svoje spise je objavil ponajveč v „Mitteilungen der k. k. Central-Commission in Wien“, v „Mitteilungen des Musealvereines“ etc. in v „Izvestjih muzejskega društva“. — Kot dopisnik omenjene komisije si je nabral mnogo zaslug za raziskavanje cerkvene zgodovine in cerkvenih umetnin.

Kot učitelj je bil skrben in vesten v svojem poklicu. Ker mu pri obilnem delu v šoli ni preostajalo mnogo časa čez dan, delal, raziskaval, pisal in risal je pozno v noč. In ko je po vasi že vse mirovalo, je rajni Črnologar še bdel in delal v svoji sobi.

Bil je mož blagega srca vsakemu je pomagal. Kmetom je spisoval vsakovrstne prošnje, delal jim črteže; v vseh težavnih zadevah so pri njem iskali pomoči in svéta. Občeval je rad z ljudmi, zato so ga radi imeli v svoji sredi, ker jim je kot zgodovinar pravil vsakovrstne zanimivosti.

Bil je plemenit značaj, posebno usmiljen je bil do revežev, siromaka ni pustil praznega iz hiše, tudi takrat ne, kadar je šlo trdo za denar, katerega je veliko porabil pri svojem delu kot konservator. Neutrudljiv je bil v svoji stroki. Ker ni rad zamujal šole, je ob prostih dneh porabil priliko in šel risat in raziskavat znamenitosti po Kranjskem. Veliki ponedeljek je šel, poslan od centralne komisije, na Belokranjsko. Po poti se je prehladil, v sredo je prišel bolan domov in v petek je umrl.

Premalo smo poznali moža, premalo smo ga cenili, ker ni dosti govoril o sebi; bil je jako skromen, a njegovi spisi in črteži pričajo o njegovem delovanju.

Kako je bil priljubljen, pričale so solze ne samo v očeh šolarjev in žensk, tudi trdni možje so za njim jokali kot otroci. Pogreb je bil sijajen, udeležila se ga je z malimi izjemami skoro vsa fara. Počastili so ga prijatelji in tovariši iz daljnih krajev in s tem priznali, kako visoko ga cenijo.

Črnologar je bil krščanski mož, ki se je dobro zavedal svojih dolžnosti, ki ni tajil svojega prepričanja in se ni sramoval očitno pokazati svojega mišljenja. N. v m. p.!

T. Sk.

Marsikaj nepotrebne pri računstvu.

Že naš nepozabni Slomšek je zapisal besede: „Poiščite in izvolite pred drugimi take reči, katere so mladini naših krajev in naše dobe koristnejše.“ Uprav pri računstvu pa, ki je za vse življenje človekovo posebne važnosti, se otroci pogosto uče in mučijo z računi, katerih v življenju ne bodo nikdar potrebovali in jih skoro gotovo nihče ne potrebuje. Zato se je zlasti v novjšem času pri okrajnih konferencah že mnogo razgovarjalo, kako bi bilo preurediti

tudi računski pouk, da bi se olajšalo učiteljevo delovanje, pri vsem tem pa dosegli povoljniji uspehi v tem predmetu, kakor pa se dosežajo doslej.

Prvi korak k izboljšanju računskega pouka v slovenskih ljudskih šolah je naredil g. prof. A. Černivec s svojima računicama za prvo in drugo šolsko leto. Ker je „Slov. Učitelj“ že v minošem letu priobčil kratko oceno o teh računicah, zato ne bom tu dalje o tem govoril. Uverjen sem, da bode g. prof. Černivec, ko bode sestavljal računice za višje oddelke, izpustil tudi tu vso ono navlako, ki pouk v računstvu le otežuje, a nima za praktično življenje nikakega pomena. Zato pa sledeče opazke ne veljajo njemu, temveč le mojim cenj. tovarišem in tovarišicam, ki bodo morali gotovo še nekaj let poučevati po sedanjih Močnikovi računici.

Mnogo se je že govorilo in pisalo o u'omkih v ljudski šoli. Koliko težav prizadevajo učiteljem in učencem! Saj je še vsem v spominu, da smo pred nedavnim časom mučili še celo začetnike z njimi. Z upeljavo Černivčeve računice je sicer prenehalo to mučenje prvencev, a v višjih razredih in oddelkih delajo še vedno mnogo sitnosti in težav prav tako učitelju kakor učencem. Olajšali pa bodemo sebi in učencem to za praktično življenje ne posebno važno stvarino, ako bodemo izpuščali vsaj naloge, kakoršnih v življenju nikdar in nikdo ne potrebuje, in jih nadomestiti z drugimi bolj praktičnimi.

In v sledečih vrsticah hočem podati nekaj takih nalog, posnetih iz Močnikove računice, ki naj mi služijo kot dokaz, da je v imenovani računici res marsikaj, kar lahko z mirno vestjo prezremo.

V navadnem življenju nikdar ne potrebujemo računov, kakoršni so v sledečih nalogah: „Koliko minut je $\frac{2}{3}$, $\frac{7}{10}$, $\frac{11}{12}$. . . ure?“ ali pa: „Matevž je $15\frac{1}{4}$ leta star, Janez je $6\frac{7}{12}$ let mlajši; koliko je star Janez?“ Še bolj nesmiselna je naloga: „Koliko ur, minut in sekund je $\frac{215}{384}$ dni?“

Kdo pa računa s polovicami, četrtinami, petinami kron? Nihče; in vendar imamo v Računici naloge, kakor sledeče: „Nekdo prihrani na dan po $\frac{2}{5}$ K; v kolikih dneh prihrani 18 K?“ ali pa: „ $\frac{5}{8}$ hl mleka velja $12\frac{1}{8}$ (!) K; koliko velja 1 hl?“ Za Boga, kdo neki računa na osmine krone?

Tudi pri raznih merah skoro vedno lahko pogrešamo ulomke, ker jih v življenju le redkokedaj potrebujemo; a vendar dobimo v naših Računicah mnogo takih nalog s prav neukretnimi ulomki. Le nekaj zgledov: „Prvi stolp je $47\frac{5}{12}$ m visok, drugi $15\frac{2}{3}$ m nižji; kako visok je drugi?“ Ali ni smešna, ker protinaravna, delitev metra na dvanajstine in tretjine? — „Gospa potrebuje na dan po $3\frac{1}{2}$ dkg kave; doklej je bode imela $\frac{7}{10}$ kg?“ Zakaj nepotrebno mešanje dkg in kg le zaradi ulomkov, katerih se ne poslužuje niti trgovec, niti kupovalec? In dalje: „Neki kmetovalec ima naslednja zemljišča: njiv 6 ha $58\frac{2}{5}$ a, vrta $8\frac{1}{2}$ a, travnikov 3 ha $46\frac{3}{4}$ a in gozdov 8 ha. $34\frac{7}{10}$ a; koliko je vse njegovo posestvo?“ Niti inženirji ne računajo s takimi ulomki; mi pa naj mučimo mladimo s tem?

Navedel sem le nekaj zgledov; kdor jih pa želi še več, odpre naj Močnikovo računico, II. in III. stopnjo, in našel jih bo v obilici, pa ne samo

v poglavju o ulomkih, temveč tudi drugod. Da pa take naloge, ki niso zajete iz življenja, ne koristijo mnogo, je več kakor jasno. Namen ljudske šole je pa edino le pripravljati mladino za praktično življenje, saj že Slomšek piše: „Že odrasle otroke je treba seznaniti z vsemi potrebnimi reči, katere jih čakajo v prihodnjem javnem življenju, da bode šola deci modra priprava za javno delavno življenje.“ In Diesterweg pravi: „Vse, česar se uči, mora biti tako, da more koristiti neposrednje človeškemu duhu ali življenju človeškemu.“ Zato proč z vsem, kar je protinaravnega, ker nima za praktično življenje nikake koristi! Le iz življenja za življenje!

R.

D o p i s i.

Iz logaškega okraja. „Slov. Učitelj“ je že v zadnji številki naznanil, da je na dnevnem redu okrajne učiteljske konference logaškega okraja tema: „Risanje v ljudski šoli z ozirom na zahteve sedanjosti.“ Nedavno so pa dobila vsa šolska vodstva tega okraja dopis c. kr. okr. šol. sveta, s katerim se učiteljstvo opozarja na knjige, ki se bavijo s tem predmetom, in po katerih naj bi se sestavili tudi referati za konferenco. Nasvetovane knjige so sledeče: 1.) Prang, *Lehrgang für die künstlerische Erziehung. Ausgabe des Vereines deutscher Zeichenlehrer.* Verlag A. Müller-Fröbelhaus, Dresden, Preis 11 Mark. 2.) Karl Walter, *Die Neugestaltung des Zeichenunterrichtes.* Verlag von Otto Maier, Ravensberg, Ulm, Preis 0.80 M. 3.) Kulstrunk, *Dreimonatlicher Lehrgang für das Zeichnen an Volksschulen.* Verlag des Salzburger Lehrervereines, Preis 1.20 K. 4.) Hiersche, *Zeichenlehrer und ausgeführte Lehrpläne für das freie Zeichnen im ersten, zweiten und dritten Schuljahre.* Eger 1902, Preis 1.70 K. 5.) Jos. Schmoranz, *Prostoročno risanje Pedagoški letopis, 1901 in 1902* 6.) J. Marin, *Das Zeichnen in der Volksschule,* Marburg, Preis 4 K. Vse te knjige skupaj veljajo nekaj nad 25 K.

Vse hvalevredna je bila misel okrajnega oziroma deželnega šolskega sveta,

da je nasvetoval učiteljem one dobre knjige, iz katerih se lahko pouči o najnovejših zahtevah glede risanja. Toda še bolj potreben bi bil pa dodaten nasvet, kje naj učiteljstvo dobi denar, da si vse te knjige nakupi. Da bi si vsak učitelj sam kupil te knjige, ni mogoče niti misliti; da bi jih kupil krajni šolski svet za učiteljsko knjižnico, tudi ne verujem. Če jih pa učitelj ne bo prebral, potem pa tudi svojega referata gotovo ne bo tako izdelal, da bi ugajal tistim, ki so te knjige nasvetovali. Torej učitelj, kupi si knjige ali pa bodi že naprej uverjen, da tvoj referat ne bo povoljno izdelan!

Take neprilike pa bi se lahko odstranile, ako bi se referat o enem predmetu izročil le nekaterim učiteljem, a referat o drugem predmetu zopet drugim učiteljem, kakor se je to letos zgodilo v Ljubljani. (Gl. „Okr. učit. konferenca za slovenske ljudske šole v Ljubljani.“ Op. ured.) Obravnavalo se bo o šesterih predmetih in za vsak predmet so izbrani posebni poročevalci, po 5—7 za en predmet. Kako naj bi se tudi referat logaškega okraja izročil le nekaterim učiteljem in sicer skupaj ali v bližini bivajočim; n. pr. učiteljstvu Gorenjega in Dolenjega Logatca, ali pa učiteljstvu iz Cirknice, Rakeka in Unca, ali pa onemu iz Idrije in Spodnje Idrije itd. Ti, ki blizo skupaj

bivajo, bi se lahko večkrat sešli in bi skupno prereševali dano nalogo ter jo gotovo povoljno rešili. Nasvetovane knjige bi pa kupila okrajna učiteljska knjižnica ter jih dotičnemu odseku dala na razpolago. Pri sedanjih razmerah, ko mora pa vse učiteljstvo tega okraja izdelati nalogo, bi nam pa ne bilo dosti pomagano, ako bi tudi okr. učit. knjižnica kupila nasvetovane knjige, ker bi istih tako vse učiteljstvo ne moglo dobiti v roko.

Z dežele. Dopis „Premalo . . .“ je izzval odgovor. Gospod P. sicer pripoznava potrebo preosnove ljudske šole, a zraven dostavlja pomisleke, kakor: do gotove meje; ljudska šola ni univerza, da bi se v ljudski šoli priučili umnemu kmetovanju itd. . . je nemogoče. Rad bi poznal učitelja, ki bi vse imenovane predmete obvladal, za strokovno izobrazbo potrebujemo strokovnih šol, vse drugo je polovičarstvo“ itd.

„Ljudska šola ni univerza“. Ker ni univerza, zato ravno potrebuje korenite preosnove! Kdor količkanj pozna ljudsko šolstvo, ve, da je ljudska šola neka pripravljavnica za srednje šole. (Nekateri učitelji n. pr. ljubljanski pa odločno zanikujejo, da bi bila ljudska šola pripravljavnica za srednje šole. In prav zato zahtevajo za gimnazije in realke posebnih pripravljalnih tečajev. Op. ur.). In ravno to je ona cokolja, ki nam dela preglavico. Če pregledujemo ljudske - šolske čitanke, najdemo v njih toliko nepotrebne navlake, da je groza! Ves današnji pouk se preveč spušča v posameznosti. Premalo se upošteva rek: non multa — sed multum! Ljudski šoli ne sme biti namen abstraktna znanost, ampak spoznavanje in razumevanje stvari v njih medsebojni zvezi, razumevanje njih pojavov v naravi in v življenju.

Nič bi se ne smelo učiti zgolj radi stvari same, kar se pa dandanes dogaja.

Vsak košček znanja naj služi za podlago daljnemu razumevanju in ugabljanju. In koliko se greši proti temu v ljudski šoli, to nam izpričujejo ljudsko šolske čitanke; človek misli, da so sestavitelji istih smatrali ljudsko šolo za del univerze! Le pogledjmo, kako se obravnava zemljepisje v ljudski šoli! Sami dolgi opisi, v katerih je nebroj takih stvari omenjenih, ki nimajo za razum in srce nikakega pomena.

Kakšne vrednosti je vendar za prihodnjega delavca ali kmeta, če ve, da ima mesto Meka mošejo z 19. vrati in 7. minareti?! Kakšne važnosti je, če ve ljudsko-šolski učenec, kdaj da so v Trstu kolodvor sezidali?

Kolikega vzgojnega pomena je, če zna učenec naštevati tržaške ulice, kakor: „Barierra vecchia“, „del Torrento“, „Corsia Standion“, „akvedukt“ itd.

Tudi se mi zde neumestni predolgi opisi gor, rek, mest itd., z vsemi posameznostimi! Iz zgodovine morajo učenci znati posamezna zgodovinska dejstva pred Krist. in po Krist. Učiti se morajo o križarskih vojskah, o tridesetletni vojni; znati morajo dan rojstva in smrti posameznih cesarjev, kraljev, vojskovodij itd.

Koliko nepotrebne gradiva, ki samo spomin obtežuje; kajti otroci to priučeno snov kmalu pozabijo, ko iz šole izstopijo.

In prirodoznanje! Zopet sami dolgi opisi. Zraven tega pa še opisi divjih, tujih živalij! Živali, kakor tudi rastline, se opisujejo od gobca do repa, oziroma od prašne nitke do najtanjše koreninice! In vendar zna vsak kmečki otrok ločiti, še predno v šolo vstopi, konja od krave; vsak kmet pa pšenico od rži, ne da bi se bil o tem v šoli učil. Nehote se spominjam dogodbice, ko je profesor kazal učencem pšenico za rž, a ga je nekdo na tistem opomnil na pomoto!

Torej! Kdor hoče pripoznati, bode pripoznal, da bi bilo brez vse škode, če izgine iz naših ljudskih šol vse tako nepotrebno gradivo, a na isto mesto naj se vpletejo berilni sestavki, ki bodo bolj služili praktičnim živlenskimi potrebami, a obenem tudi bolj vplivali na razum in srce.

„Da bi se priučili umnemu kmetijstvu, je nemogoče.“ Res je to, a podlago umnemu kmetijstvu bi lahko šola nudila. Umnega kmetovanja se nauči še le v praksi.

„Rad bi poznal učitelja . . .“ Gospod P.! Učitelji se učijo kmetijstva na učiteljski, kar pa seveda še ne zadostuje.

Tudi tam je potrebna preosnova, in sicer taka, da bode ljudskim učiteljem odprta pot tudi na univerzo.

„Za strokovno izobrazbo nam je treba strokovnih šol.“ Da, resnica je to!

V strokovnih šolah bi se kmetijstvo gotovo uspešno poučevalo. A istemu smotru bi tudi lahko ljudske šole nekoliko bolj služile, kakor služijo dandanes. To je moje prepričanje! (Polemiko zaključujemo s pripombo, da se nazori g. pisatelja strinjajo z zahtevami, ki so jih izjavili kmetijski poslanci že v državnem in raznih deželnih zborih. Op. ur.).

Iv. Strukelj.

Šolske vesti.

Učiteljske izpremembe. Iz zdravstvenih ozirrov je dobil daljši dopust nadučitelj g. Jernej Černe v Šmartnem pri Litiji. Nadomeščal ga bode učitelj gospod Karol Pikl. Za suplentko na isti šoli je imenovana učiteljica ročnih del gospodična Marija Meško v Litiji. Nadučiteljem v Preski je imenovan učitelj g. Ivan Kiferle v Naklem. Nadučitelj gosp. Mihael Bergant je prestavljen iz Št. Vida pri Vipavi v Sostro. Provizorični učitelj g. Ludovik Dermelj v Grahovem je imenovan definitivnim. Provizoričnim učiteljem na Homcu je imenovan dose-danji suplent na ljudski šoli v Gorenjih Pirničah g. Friderik Praprotnik. Dopust je dobil nadučitelj na deški ljudski šoli v Kamniku g. Ivan Okorn, začasno vodstvo te šole je poverjeno učitelju g. Ignaciju Trametu. Za suplentinja na isti šoli je imenovana gđ. Marija Novak. — Provizorični učitelj g. Fran Fabinc v Čatežu pri Krškem je imenovan provizoričnim učiteljem na Jese-nicah. Poverjeno mu je tudi poučevanje pri Sv. Križu. Za prov. učiteljico na ljud-

ski šoli Fara-Vas je imenovana gđ. Marija Blaznik. Namestu učiteljice gospodične Amalije Sedlak, ki je zaradi bolezni na dopustu, pride na Mirno za učiteljico gđ. Marija Kastelic. Učiteljska kandidatinja gđ. Josipina Muc je imenovana za provizorično učiteljico na ljudski šoli v Št. Rupertu. Na Radovico pride za učiteljico gđ. M. Bučar. — Za nadučitelja na nemški šoli na Laškem je imenovan g. Josip Sernec, učitelj v Lipnici; za nadučitelja v Novi Štifi ondotni učitelj gosp. Ivan Kelc; za učitelja v Središču ondotni provizorični učitelj gosp. Anton Hren; za učiteljico na nemški šoli na Laškem gđ. Izabela Sark, učiteljica v Vuhredu. Za okrajna pomožna učitelja sta imenovana za okraj Radgona g. Fran Schmidt; za okraj Slovenji Gradec g. Alojzij Jankovič. Dovoljenje, da se smeta poročiti, sta dobila učitelj gospod V. Isda in učiteljica gđ. Katarina Vogrin. Za nadučitelja v Gotovljah je imenovan nadučitelj g. Fran Brinar. Na isto šolo je premeščena za učiteljico tudi njegova soproga gospa Matilda Brinar.

Vidmajer. Za učitelja v Dolu je imenovan provizorični učitelj g. Mihael Roš; za učitelja v Kostrivnici ondotni provizorični učitelj g. Ignacij Cukl; za učiteljico v Št. Jurju ob Taboru ondotna provizorična učiteljica gdč Matilda Dragatin; za učiteljico na Gomilskem ondotna provizorična učiteljica gdč. Julija Miklič; za učiteljico na dekliški šoli v Slov. Bistrici ondotna provizorična učiteljica gdč Ljudmila Schreiner in za učiteljico v Studenicah ondotna suplentka gospa Amalija Vobič-Dernovšek. — Učitelj Janez Glančnik je prestavljen iz Šmarjete pri Velikovcu v Trbiž. Iz šolske službe je stopila učiteljica, gospodična Ela Tavčar v Hodišah.

Okrajna učiteljska konferenca za novomeški okraj bo letos dné 14. julija v Šmihelu pri Novem mestu. Poleg običajnih točk so na dnevnem redu sledeče teme: 1. Podrobni učni načrt za ponavljalne šole na eno-, dvo-, tri- in štirirazrednih ljudskih šolah. Poročevalca: za dečke g. Spetzler, učitelj v Trebnjem, za deklice gdč E. Dev, učiteljica ravnateljica. 2. Metodična obravnava berilne vaje „Gad“. To nalogo morajo izdelati vse učne moči tega okraja. — Na dnevnem redu je tudi volitev dveh zastopnikov v deželno učiteljsko konferenco.

Učiteljski ferialni kurzi dunajskega vseučilišča bodo letos Beljaku od 8 do 27. avgusta.

Okrajna učiteljska konferenca za slovenske ljudske šole v Ljubljani bo dné 16. junija t. l. Poleg običajnih točk so na dnevnem redu sledeči referati: „Podrobni učni načrt za petje v ljubljanskih osemrazrednih ljudskih šolah (od 2. do 8. razreda).“ Ta načrt izdelajo skupno učiteljica Marija Dev ter učitelji Pavel Gorjup, Janko Likar, Karol Mahkota, Josip Pavčič in Anton Razinger. — „Pismeno seštevanje v 3., 4. in 5. razredu.“ Poro-

čevalci: Fran Gale, Avgust Tomič, Marta Andolšek, Emilija Prosenc in Vida Šorn. — „Pismeno odštevanje v 2. in 4. razredu.“ Poročevalci: Karol Wder, Anton Drašček, Albina Svetek, Ana Kilar in Olga Kozjek. — „Enotna slovnična terminologija in definicija besednih vrst in stavkovih članov.“ Poročilo izdelajo skupno Jakob Furlan, Ivan Bernot, Fran Gärtner, Nežika Zupan, Julija Borovsky in Vera Vencajz. — „Ali naj se upeljejo konference staršev in učiteljev in kako jih je prirejati?“ Poročevalci: Josip Bezljaj, Josip Cepuder, Jakob Pretnar, Vendelin Sadar, Helena Globočnik, Hermina Breindl in Marija Lindtner. — „Kako je ljubljansko ljudsko šolstvo napredovalo v zadnjem času in kaj je pogoj prihodnjemu napredku?“ Poročevalci: Leopold Armič, Jakob Dimnik, Fran Črnagoj, Juraj Režek in Ivana Beg-Praprotnik. — Poročila naj se upošljejo najkasneje do 1. junija. Poročevalci se bodo določili na dan konference.

Umrli so v Dornbergu umirovljeni nadučitelj in posestnik g. Ignacij Križman; v Gorici v bolnišnici usmiljenih bratov g. Ivan Koren, učitelj v Mavhinja; v Mirniku učitelj g. Ernst Terčič; pri sv. Barbari v Halozah učitelj g. Fran Fridl. Dne 8. aprila t. l. je pa umrl v Šmariji (okraj ljubljanske okolice) učitelj in c. kr. konservator g. Konrad Črnologar. N. v. m. p.!

Nova enorazrednica se otvori početkom šolskega leta 1904/05 na Grosupljem.

Razširjenje šol. Dež. šol. svet je dovolil razširjenje šol v Komendi, Št. Petru in Dolskem v tro- oziroma dvorazrednico; ni pa dovolil razširjenja dekliških šol v Kranju in Kamniku in poldnevnega pouka na šoli na Rovih. Dež. šol. svet je dalje dovolil ustanovitev enorazrednice v Lozch.

Ubožnih knjig iz c. kr. zaloge šolskih knjig dobi Kranjska v šolskem letu 1904/5 vsled odloka c. kr. naučnega ministrstva z dné 15. januarja t. l. št. 43.629 v vrednosti 3599 K. Po razmerju šolodolžnih otrok dobé posamezni okraji ubožnih knjig za sledeče vsote: Črnomelj 197 K, Kamnik 275 K, Kočevje 355 K, Kranj 328 K, Krško 392 K, Litija 275 K, Ljubljana (mesto) 203 K, Ljubljana (okolica) 410 K, Logatec 302 K, Novo mesto 341 K, Postojna 313 K in Radovljica 208 K.

Na c. kr. izobraževališču za učiteljice v Gorici se prično preskušnje in sicer: a) zrelosti dné 9. maja t. l. ob 8. uri zjutraj; b) za usposobljenje v ženskih ročnih delih istega dne ob 3. uri popoldne; c) usposobljenja za ljudske in meščanske šole dné 16. istega meseca ob 8. uri zjutraj in d) za vrtnarice početkom meseca junija. Prošnje se predlože ravnateljstvu navedenega izobraževališča ozir. dotične izpraševalne komisije in sicer za preskušnje pod a), b) in c) najkasneje do 15. aprila t. l. in za one pod d) do 15. maja t. l.

Spособnostni izpiti za ljudske in meščanske šole se prično pred c. kr. izpraševalno komisijo v Ljubljani dne 2. maja 1904 ob 8. uri zjutraj. Prošnje je predložiti potom šolskega vodstva in c. kr. okr. šol. sveta najkasneje do 25. aprila t. l. ravnateljstvu c. kr. izpraševalne komisije za obče ljudske in meščanske šole v Ljubljani.

Realci in vseučilišče. Naučno ministrstvo namerava tudi realcem dovoliti obisk vseučilišča. S to namero se pa ne strinjajo profesorji medicinske fakultete; oni zahtevajo namreč znanje latinščine in grščine. Bolj naklonjeni so realcem profesorji juridične fakultete. Ti ne zahtevajo toliko znanja starih jezikov, pač pa znanje filozofične propädeutke. Kljub tem izjavam

pa hoče naučni minister vendar le izvesti svojo namero.

Telesne vaje na srednjih šolah. Naučni minister je izdal ukaz tičoč se telesnih vaj na srednjih šolah. Posebno se v tem ukazu omenja mladinskih iger, katerih se po nekaterih srednjih šolah udeležuje po 50 do 60% vseh učencev, a po nekaterih pa tudi niti 20%. K sklepu se ukazuje: 1. Učiteljstvo takih zavodov, kjer se telesne vaje zlasti mladinske igre še ne goje zadostno, se pozivlje, da potrebno ukrene, da se take vaje pospešijo in da se pridobe za nje primerna igrališča. 2. Deželna šolska oblast naj v svojih letnih glavnih in inšpekcijskih poročilih prav posebno omeni one člane učiteljskega zbora, ki so si s pospeševanjem imenovanih vaj pridobili posebnih zaslug, oziroma naj stavi primerne nasvete za pripoznanje remuneracij. 3. Da se voditelji iger bolje izobrazijo, dajale se jim bodo potovalne ustanove, da se morejo udeležiti tečajev za voditelje iger ali da se v inozemstvu ogledajo enake naprave. Dotične prošnje je vložiti z nasveti deželne šolske oblasti najkasneje do meseca maja vsacega leta. 4. Ravnatelji naj se pri sestavljanju urnikov za obligatne in proste predmete prav posebno ozirajo na mladinske igre.

Osebna vest Učitelj na c. kr. obrtni šoli v Ljubljani, g. Oton Grebenc je imenovan učiteljem v X. činovnem razredu.

Nova metodiška knjiga. Izšla je knjiga „Učne slike iz domoznanstva.“ (Podrobni učni načrt za 3. šolsko leto.) Uredil A. Maier. Založil c. kr. mestni šolski svet ljubljanski. Dobiva se pri Drag. Hribarju v Ljubljani po 1 K 40 h.

Razpisane učiteljske službe. Na dvorazrednici Fara-Vasi je razpisano nadučiteljsko mesto s postavnimi dohodki in prostim stanovanjem v definitivno

event, začasno nameščenje. Prošnje do 25. aprila na c. kr. okr. šol. svet v Kočevju. — Na štirirazrednici v Gorenjem Logatcu je razpisano učiteljsko mesto v definitivno nameščenje. Prošnje do 19. aprila na c. kr. okr. šol. svet v Logatcu. — Na II. mestni deški ljudski šoli v Ljubljani, na kateri se z začetkom šolskega leta 1904/5 otvori VIII. razred, je razpisana služba stalnega učitelja. Prošnje do 28. aprila na c. kr. mestni šolski svet v Ljubljani. Prednost imajo učitelji z izpitom za meščanske šole.

Šolstvo na Koroškem. Razpisano je mesto učitelja v Hodišah do dné 16

aprila. — Prestavljen je učitelj Janez Glančnik iz Šmarjete pri Velikovcu v Trbiž. — Iz šolske službe je stopila učiteljica Ela Tavčar v Hodišah. — Na šoli v Železni Kapli se ne ustanovi četrto učiteljsko mesto, kakor se je zahtevalo. Hoče se razdeliti šolski okraj in ustanoviti nove šole na Beli, Obirskem in morda tudi na Reberci. — Novo šolo nameravajo napraviti tudi na Tolstem Vrhu, kjer je že dolgo potrebna, in zasilno šolo na Koprivni. — Na šoli na Radišah smejo prvence sprejemati o Veliki noči.

Drobtine.

Koliko stane prestopen dan. Prestopen dan 1. 1904. — 29. februar — velja francosko državo 9,622,842 frankov 55 centinov.

Hranilnica in posojilnica »Učiteljskega konvikta.« Dne 30. marca je zborovalo v Narodnem domu „Društvo za zgradbo učiteljskega konvikta“. Namen tega društva je znan. Vse društveno imetje znaša koncem 9. leta 20.484 K 85 h. Nov vir dohodkov ima dobiti društvo po predlogu g. Štef. Primožiča z ustanovitvijo samostojne zadruga, ki ima biti z društvom v zvezi. Bodoča zadruga bo zasnovana na podlagi zakona z dné 9. aprila 1873. leta. Dajala bo svojim društvenikom priložnost svoje prihranke s prevzetjem deležev plodonosno nalagati in posojila s kolikor moč ugodnimi in cenimi pogoji prejemati. En delež bo znašal 25 K, ki se vplačajo takoj, ko bo začela zadruga poslovati ali pa v obrokih tekom 6 mesecev. Ostanek letnega čistega dobička dala bo zadruga „Učiteljskemu konviktu“. Temu pripade tudi v slučaju, da se zadruga razide vse,

zadružno premoženje z rezervnim fondom vred. V odsek za organizacijo zadruga so bili poleg predlagatelja g. Štef. Primožiča, vodje ustanovnega zavoda za gluho-neme, izvoljeni še gg. nadučitelj Jakob Dimnik, učitelj A. Kecelj, nadučitelj Fr. Lavtižar, nadučitelj A. Likozar, učitelj Jernej Bežek in nadučitelj Josip Traven. Ko se bo oglasilo zadostno število članov, se bo sklical ustanovni shod.

Srednje šole na Kranjskem obiskuje v tekočem šolskem letu 2406 učencev in sicer I. državno gimnazijo v Ljubljani 588, II. državno gimnazijo 423, državno realko v Ljubljani 557, državno gimnazijo v Kranju 370, v Novem mestu 249, v Kočevju 90, in občinsko realko v Idriji 129.

Število enorazrednic v avstrijskih deželah Po statistiki, izdelani od statistične osrednje komisije na Dunaju, je enorazrednic: na Dolenjem Avstrijskem 23.9%, na Štajerskem 26.2%, Gorenjem Avstrijskem 28.6%, Koroškem 34.6%, Moravskem 36.9%, v Bukovini 37.3%,

na Salcburškem 41 %, v Šleziji 45,5 %. Istri 45,7 %, na Goriškem in Gradiščanskem 47,3 %, Kranjskem 50,5 %, Predarliskem 60 %, v Dalmaciji 62,9 %, Galiciji 70,5 %, na Tirolskem 73,1 %.

Strokovne šole na Kranjskem obiskuje v tekočem šolskem letu 495 učencev oziroma učenk in sicer obrtno strokovno šolo v Ljubljani 176, strokovno šolo za petlarstvo v Kočevju 27 in strokovno šolo za čipkarstvo v Idriji 292.

Po učnem jeziku se delé avstrijske ljudske šole, kakor sledi: z nemškim učnim jezikom 8338 (41,7 %), s češkim 5203 (25,7 %), s poljskim 2298 (11,3 %), z rutenskim 2049 (10,1 %), s slovenskim 699 (3,5 %), z italijanskim 817 (4 %), s srbsko-hrvaškim 444 (2,2 %), z rumunskim 121 (0,6 %), z madjarskim 4 (0,0 %), z mešanim 295 (1,5 %).

Koliko učiteljic deluje na avstrijskih šolah, kažejo sledeča števila: na Gališkem je 38,9 % učiteljic, na Dolenjem Avstrijskem 34,9 %, na Primorskem 34,0 %, na Tirolskem in Predarliskem 32,5 %, na Gorenjem Avstrijskem 32,5 %, na Štajerskem 32,1 %, v Bukovini 30,6 %, na Kranjskem 29,0 %, v Dalmaciji 28,6 %, na Češkem 24,9 %, na Salcburškem 24,7 %, na Moravskem 23,5 %, na Koroškem 21,5 %, v Šleziji 20,7 %.

Koliko učencev pride na eno učno moč, ne vštévši katehete in učiteljice ročnih del: Na Predarliskem 44,7, v Trstu 47,3, na Dolenjem Avstrijskem 50,1, na Tirolskem 52,6, na Češkem 61,2, na Moravskem 62,2, na Koroškem 62,7, na Salcburškem 64,1, na Štajerskem 70,7, v Dalmaciji 73,1, v Bukovini 75,7, v Šleziji 79,6, na Gorenjem Avstrijskem 81,9, v Istri 82,0, na Goriškem in Gradiščanskem 87,0, v Galiciji 89,2, na Kranjskem 108,9.

Važna odredba. Občinski odbor v Aarav-u je sklenil, da mora policija strogo

paziti na to, da šolska deca ne ponočuje in dečki ne kadé. Policija ima strog ukaz, naznaniti vsakega šolarja ki ga zasači po „Zdravej Mariji“ na cesti brez opravljanja, ali pa kadečega.

Češka šolska Matica vzdržuje štiri srednje šole, 41 ljudskih šol na Češkem, 4 na Moravskem in 2 v Šleziji. Izmed teh je 24 enorazrednih, 10 dvorazrednih, 7 trirazrednih, 1 štirirazredna in 5 petrazrednih. Razen tega še vzdržuje trideset vrtcev na Češkem, 11 na Moravskem in 5 v Šleziji; 24 narodnih in obrtnih šol in vrtcev pa še podpira. V minulem upravnem letu je imela 578.816 K troškov in 554.559 K dohodkov. Za letošnje upravno leto se je določil proračun 817.100 K.

Razvoj trgovinskih šol v Rusiji. Leta 1896 je imela Rusija 2 trgovinski akademiji 1 trgovsko šolo, 1 enorazredno trgovsko šolo in 2 tečaja. Leta 1902 je bilo 46 trgovskih akademij, 40 trgovskih šol, 30 enorazrednih trgovskih šol in 23 tečajev.

Katere pisatelje čita najraje učeča se ruska mladina? Zadnje čase so se začeli tudi na Ruskem zanimati za to, kateri pisatelji so najbolj priljubljeni učeči se mladini. Na dotično vprašanje, ki se je stavilo učencem različnih gimnazij, realk, duh, seminarov in učenkam višjih dekliških šol, je došlo nad tisoč odgovorov. Največ glasov se je odločilo za Tolstega „Vstajenje“, namreč 691, potem je prišel na vrsto Gorkij s 586 glasovi, Dostojevskij s 494, Turgenjev s 470, Čehov s 480 glasovi. Čez sto glasov je dobilo še 15 drugih pisateljev. Manj nego stokrat so se imenovali Puškin, Lermontov, Gogol, Aleksej Tolstoj in Leonid Andrejev. Izmed inozemskih pisateljev je ruski mladini najbolj priljubljen Maupassant, za katerega se je odločilo 86 glasov. Za njim pridejo Zola, Dickens, Hugo in naposled

Goethe in Schiller z 52 glasovi. Po manj nego 50 glasov pa so dobili Shakespeare, Ibsen, Daudet in Cervantes.

„Klerikalci“ in šolstvo. Neosnovane napade liberalcev na katoliško stranko v Belgiji je dobro s številkami pobil učni minister Trooz. Ko je padlo liberalno ministerstvo v Belgiji, je bilo tam 3469 ljudskih šol z 10.549 razredi. Pod katoliško vlado je pa zrastle število ljudskih šol na 6967 z 17.010 razredi.

Več dijakinj kot dijakov. V tekočem polletju je vpisanih na medicinskih fakultetah na švicarskih vseučiliščih več dijakinj kot dijakov. Vpisanih je 1654 oseb, od teh 763 moških in 891 ženskih.

Ljudsko šolstvo na Kranjskem. V šolskem letu 1901/1902 je bilo na Kranjskem 336 javnih ljudskih šol, 16 ekskurzinskih in 38 zasilnih. Obiskovalo jih je 57.552 otrok (šolodolžnih je bilo 67.260). Ponavljalne šole je obiskovalo 14.258 otrok (šolodolžnih 16.264).

Učiteljišča v Avstriji. 48 državnih moških učiteljišč obiskuje letos 7791 gojencev (lani 7369), 19 ženskih učiteljišč pa 3139 gojenk (lani 3072), skupaj 10.930 (lani 10.441). Od teh jih je 2421 v četrtem letniku.

Šolstvo na Japonskem. Tudi na Japonskem morajo otroci obiskovati šole, le da na to dolžnost ne pazijo posebno strogo. Od 6. do 10. leta hodijo v ljudske šole, potem pa morajo obiskovati še 4 leta višjo ljudsko šolo. Tu jih poučujejo tudi v prirodoslovju, v angleščini, poljedelstvu in trgovini. Vse take šole vzdržujejo občine. Razen tega pa je na Japonskem tudi mnogo zasebnih šol. Dekliških šol je jako malo. Srednje šole so gimnazije in tehnične šole. Od leta 1894. imajo Japonci v glavnem mestu Tokio vseučilišče, kjer poučuje 150 učiteljev 1400 učencev. V Tokiu je vrhutega tudi zavod za slepe in gluhoneme otroke, trgovska, obrtna,

gozdarska in glasbena šola ter velikanska knjižnica z 295.000 knjigami.

Nov disciplinarni zakon za učitelje ljudskih in meščanskih šol je izdelal češki deželni odbor ter ga predloži v prihodnjem zasedanju deželnemu zboru.

Dohodki avstrijskega učiteljstva. Po statističnih podatkih iz leta 1900 je imelo manj kot 600 K letnih dohodkov 496 učiteljev in 1566 učiteljic, od 600 do 1200 K 12 624 učiteljev in 6989 učiteljic, nad 2000 K pa 11.768 učiteljev in 1926 učiteljic. Manj kot 1200 K je imelo na vsakih 100 učiteljev 34 % in pri učiteljicah 61,5 %.

Japonska kraljica Haruko skrbi predvsem za dobro in vestno vzgojo japonskih deklic. Pred kratkim je prisostvovala pouku v dekliški šoli v Kiotu, na kar je še posetila vseučilišče, kjer so jo dijaki navdušeno sprejeli. Drugi dan pa je kraljica poslala obema zavodoma veliko denarja v podporo revnim učenkam in dijakom.

Amerikansko. V New-Yorku so sezidali šolsko poslopje, v katerem se poučuje 32.000 otrok. Poslopje ima 7 nadstropij z 42 okni v pročelju. Poleg šolskih sob je v tem velikanskem poslopiju slavnostna dvorana s 15.000 sedeži, več posvetovalnic, sobe za nadaljevalni pouk, telovadnice in igralnice, dvorane za pouk v kuhanju in ročnih delih in velika knjižnica. Uradno se poroča, da doslej do 70.000 otrok tega mesta ni obiskovalo nobene šole.

Ukaz za šolska vodstva in za učence Ker prepogosto ravno šolarji trpinčijo živali, posebno pa zasledujejo ptice pevke, dalje poškodujejo razne rastline, drevje in nasade, izdalo je naučno ministrstvo ukaz, naj se v šoli ne le pri naravoslovju, temveč pri raznih drugih predmetih učence od tega početja odvrača in svari. — Za učitelje bo to tem hvaležnejši predmet,

ker se s tem mladini vcepi veselje in čut za naravo. — Posebno priporoča minister dobre naravoslovne knjige za šolske knjižnice. Koristno bi bilo, da bi se tudi v šoli prebirali primerni odstavki iz takih knjig.

Stavka šolskih otrok. V vasi Colsterworth pri Granthamu na Angleškem je v šoli zmanjkalo kuriva. Ko so nekega mrzlega jutra prišli otroci v nezakurjeno šolsko sobo, so nekateri pač sedli na svoje prostore, večina pa jih je kar zapustila šolo in šli so k šolskemu predstojniku. Ta se je otrok usmilil in dal jim je prost dan. Proti večeru so pa že pripeljali potrebno kurivo v šolo.

Avstrijska vseučilišča je obiskovalo v minolem zimskem tečaju 1903/4 20.811 slušateljev in sicer na Dunaju 7521, v Inomostu 1111, v Gradcu 1706, v Pragi (nemško vseučilišče) 1472, (češko vseučilišče) 3628, v Lvovu 2742, v Krakovu 1934, v Černovicah 697. — Bogoslovne fakultete je obiskovalo 1343, pravne 9446, medicinske 2908 in modroslovne 7114 slušateljev.

Vpliv dobre matere. Zgodovina nam podaja mnogo lepih primerov, ki nam jasno kažejo kako zelo vpliva dobra vzgoja materina na otroke. Tako je smel nedavno odlični znanstvenik Randolph ob primerni priliki reči: „Gotovo bi bil postal bogatajec, če bi se ne bil vedno spominjal svoje matere, kako mi je kot otroku sklepala ročice k molitvi, kako je z menoj molila in me učila izgovarjati najsvetejše ime — Jezus.“ — Adam-u, slavnemu predsedniku v Ameriki, je nekoč rekel neki gospod: „Ne čudim se, da ste postali mož, kakoršen ste.“ — Kako to? — vpraša predsednik. „Bral sem pisma, ki jih je pisala Vaša mati svojemu sinu“, odgovori gospod. — Mati znanega predsednika severoameriških združenih držav, Washington-a, je vzgojila svojega sina

v pobožnega in poštenega mladeniča. Ko so ji pozneje naznanili preveselo vest, da je njen sin dosegel najvišje dostojanstvo v ljudovladi, namreč, da je postal predsednik, je mirno odgovorila: „Moj Jurij je bil vedno dober sin.“ — Lepega večera je sedela neka mati pred hišnimi vrati. Med tem, ko je govorila svojemu sinku o našem ljubem Izveličarju, so kapale solze tihega veselja na glavo otrokovo. Deček je postal pozneje dober duhovnik in znamenit govornik, ki je v svojih govorih večkrat omenil ta ginljiv dogodek ter vselej pristavil: „Te solze so bile, ki so me vzgojile za duhovnika.“ — Znano je, da je odličen dvornik nekoč vprašal cesarja Napoleona I.: „Česa najbolj potrebuje francoski narod?“ — „Dobrih mater!“ se je glasil kratki, a jedernati odgovor.

Kako se je priučiti naštevanki. Ker je skoro v vsaki šoli nekaj učencev, katerim prizadeva učenje naštevanke mnogo težav, priporoča nek nemški list sledečo metodo: $n. pr. 7 \times 9 = ?$ Obe roki se stisneta v pest. Nato se šteje na levi roki do 7 in se vsakokrat stegne en prst. (Ko se našteje do pet, se prsti skrčijo zopet v pest in se na isti roki šteje nadalje do imenovanega števila.) Tako imamo na levi roki dva prsta stegnjena in tri upognjene. Prav tako se šteje na desni roki do 9; štirje prsti so stegnjeni in eden upognjen. Dva stegnjena prsta leve roke in štirje stegnjeni desne roke značijo desetice in se seštejejo ($2 des. + 4 des. = 6 des. = 60 edn.$). Trije pognjeni prsti leve roke in en upognjen prst desne roke značijo ednice in se množe ($3 \times 1 = 3$). Vsota obeh števil je zahtevani zmožek ($60 + 3 = 63$). Ta metoda se pa da uporabljati te tedaj, ako je vsak faktor večji kakor 5.

Potovanje na vzhod. Letos prirede nemški učitelji štiri večja potovanja na vzhod in sicer dne 7. junija, 5. julija,

2. in 30. avgusta. Vsako potovanje bo trajalo 36 dni in bo stalo okoli 900 mark. Dve krajši potovanji pa bodeti dné 29. sept. in 20. oktobra. Vsako bo trajalo le tri tedne in bo stalo okoli 500 mark. Pojasnila daje gosp. Jul. Bolthausen v Solingenu.

Pospeševanje varstva živali. Po nasvetu dunajskega društva za varstvo živali je naučni minister ukazal vsem deželnim šolskim oblastim: Naroči naj se učiteljstvu učiteljišč, ljudskih in meščanskih šol, da pri pouku v posameznih predmetih uporabijo vsako priliko da pouče mladino o varstvu živali in rastlin. Tudi pri izbiri knjig za šolarske knjižnice naj se ozira na take knjige, katerih namen je, mladino navajati k varstvu živali.

Moravski deželni zakon o izboljšanju učiteljskih plač ni dobil Najvišjega potrjenja. Vlada zahteva, da se zadostno preskrbi za pokritje večjih izdatkov. Ker se bo pa že v prihodnjem zasedanju (v juniju ali juliju) sklepalo o nakladi na pivo (kakor na Češkem), zato bo novi zakon vsekako lahko že s 1. januarjem l. 1905. stopil v veljavo.

Znižanje službene dobe. Deputacija vadničnih učiteljev je bila dné 11. marca pri voditeljih vseh državnozborskih strank, da jih je prosila podpore glede znižanja službene dobe od 40 na 35 let in glede učitelja službenih let kot podučitelj itd. Deputaciji so poslanci obljubili svojo pomoč, na kar se je ista podala k ministrom.

Učiteljske plače na Italijanskem. Štatistika o učiteljskih dohodkih te krasne dežele nam poroča sledeče: Učitelji po vaseh v okraju Pavije dobe na dan po 95 centimov (okoli 90 h), v okraju Milanu po 94, v okraju Palermo po 64, v okraju Como po 58, v okraju Florence in Perugia po 37, v okraju Mantove po 23, v okraju Aquila po 22, v okraju

Cuneo po 13 in v okraju Terano po 10 (reci: deset) centimov. Ni čuda torej, da se mora učiteljstvo med počitnicami pečati z navadnimi preprostimi opravili, da ne umira lakote. Učiteljice so med počitnicami šivilje, pastirice, dekline itd., učitelji pa krojači, vrtnarji, zidarji, pleskarji itd. In vendar v Italiji ne vladajo hudobni klerikalci; v Italiji imamo šolske postave, za katere jih prostomiselnost avstrijsko učiteljstvo zavida. Ali bi pač tudi hoteli s temi srečnimi (!?) tovariši menjati?

Vročinske počitnice. Na željo dunajskega učiteljstva skuša dunajski okrajni šolski svet uveljaviti sledeče določbe: 1. Od 1. junija do 15. julija odpade popoldanski pouk popolnoma. 2. Vsled tega se v tem času pričenja dopoldanski pouk od 3. razreda dalje ob 7. uri zjutraj. 3. Pri podaljšanem dopoldanskem pouku je po dveh urah odmora 10 minut in po treh urah odmora 15 minut.

Nov maloruski časopis. V Tarnopolu izhaja od novega leta nov mesečnik za srednje-šolsko mladino pod naslovom „Molodiž“; urejuje ga prof. Ev. Mandičevskij.

Za šolske hranilnice. Iz našega lista znani g. Zahner, c. kr. kontrolor pri poštnohranilničnem uradu na Dunaju, je za male varčevalce oskrbel čedno torbico z napisom „Ovojček za shranjevanje poštnohranilničnih kart“. Pripravil jih je 10.000 komadov, in od teh je šolsko oblastvo v Ljubljani kupilo 2000, da jih sporazdeli med šolarje-varčevalce. Poleg napisa se nahaja podobica, ki predstavlja šolarje pred čebelnikom, rekši: „Če rad prihraniš kaj bi sebi, naj za vzgled čebela služi tebi“ in „Kdor vinarja ne shrani, kronice se brani.“ Na drugi stranici je tiskana basen o brezskrbnem in lačnem črvičku, pa o skrbni in s hrano založeni mravlji. Prvi zadnjo prosi: „Ah, usmili se soseda, mene tare glad in beda; polne

shrambe ti imaš, lahko mi vsaj malo daš.“ Zatorej čuj: „Ko je čas, a nič ne shraniš, ti se bede ne ubraniš; prosil boš na stare dni, kakor basen nas uči.“ Kdor želi imeti „Ovojček“, naj naznani na dopisnici svojo željo skraja imenovanemu g. na Dunaju (piši slovensko). Za 1 K 50 h boš dobil 100 komadov in priloženo „Položnico“ za odposlatev male odškodnine.

Prvi šolski zdravnik na Avstrijskem. Prvi poskus z uvedbo šolskih zdravnikov na Avstrijskem je napravila deželna vlada v Bukovini. Opravila šolskega zdravnika za srednje šole v Černovicah so bila provizorično poverjena zdravstvenemu asistentu dr. Mihaelu Levickiju. Šolski zdravnik mora v prvi vrsti v zdravstvenem oziru preiskovati šolska poslopja in šolske sobe. Preiskati mora učence, ki imajo kako napako, vsled katere jim je obteženo učenje, ter staviti nasvete, da se zabrani škodljivost. Vsa preiskovanja šolskega zdravnika, ki mora svoje opazke in nasvete naznaniti v nalašč v ta namen sklicani učiteljski konferenci, so brezplačna. Zapisnik teh konferenc je vsakokrat predložiti deželnemu odboru v rešitev. O uspehih tega poskusa se natančno poroča tudi naučnemu ministrstvu, da bo moglo na podlagi dobljenih izkušenj potrebno ukreniti.

Katoliško šolstvo na Japonskem. Katoliški misijoni imajo na Japonskem štiri višje učne zavode, med katerimi je najvažnejši Stella matutina v Tokiu. Dalje je 37 šol s 3748 učenci in štiri obrtne šole s 350 gojenci. Tudi na Japonskem se katoliške šole mnogo napadajo po časopisih, pa ni čuda, saj so Japonci sprejeli evropsko kulturo.

Deželna učiteljska konferenca za Štajersko se letos, kakor je bilo prvotno določeno, ne bo vršila.

Mednarodni kongres za šolsko higijeno se je vršil v Norimberku od

4. do 9. aprila. Vdeležba je bila zelo mnogoštevilna. Več o tem znamenitem shodu v prihodnji številki.

Obolel je znani prvoboritelj krščanske učiteljske organizacije, ravnatelj Jožef Moser. Prositi je moral odpusta. Uredništvo njegovega lista „Christliche Schul- und Elternzeitung“ je začasno prevzel profesor A. J. Peters.

Reforma ljudskega šolstva na Danskem. Danski naučni minister Christensen, nekdanj preprost vaški učitelj, je izdelal sledeči načrt za organizacijo šolstva, ki se ima kmalu vpeljati: Vsi otroci morajo počenši s sedmim letom najmanj štiri leta obiskovati ljudsko šolo. Tisti, ki žele višje izobrazbe, stopijo z 11. letom v srednjo šolo. Tamkaj se zopet poučujejo 4 leta v ljudskošolskih predmetih poleg tega še v dveh tujih jezikih v angleščini in nemščini. V prvi šoli se poučuje tudi latinščina kot prostovoljen predmet. Kdor je dovršil srednjo šolo z dobrim uspehom, dobi dovoljenje, da vstopi v trirazredno mladinsko šolo, ki nekako odgovarja višjim razredom naših gimnazij in realk. Kot pripravljalni zavod za akademiške študije se deli v tri dele: v matematiško-naravoslovno skupino, skupino modernih in klasiških jezikov. Kdor se pa hoče posvetiti praktično-tehniški stroki, njemu bolje kaže, da po dovršeni srednji šoli vstopi v realko. Tam se poučuje le en tuj jezik in sicer si gojenci lahko volijo angleščino, nemščino ali francoščino. Kjer razmere zahtevajo, se na srednji ali mladinski šoli poučujejo lahko tudi ročna dela in deklace v gospodinjstvu. Ljudska šola je državna, srednja in mladinska šola sta lahko državni ali pa zasebni. Veronauk je fakultativen. V šolah se smeta oba spola skupno ali pa tudi ločena poučevati.

Knjige »Matiče Slovenske« so ravnokar izšle in sicer: „Zabavna knjižnica“ XVI. zvezek: „Pri Jugoslovanih“, spisal

Josip Lavtižar; „Knezova knjižnica“ X. zvezek: Ivan Cankar: „Življenje in smrt Petra Novljana“; Josip Kostanjevec: „Ella“; „Slovenska bibliografija“ I. del: Knjige. Sestavil dr. Franc Simonič; „Slovenske narodne pesmi“, uredil dr. K. Štrekelj, sedmi snopič. „Zbornik znanstvenih in poučnih spisov“, (uredil L. Pintar), V. zvezek: † Ivan Vrhovec: „Zgodovina šentpeterske fare v Ljubljani“; Avgust Žigon: „Nekoliko stvari izpod Čopovega in Prešernovega peresa“; Dr. Ivan Žmavc: „Dr. František Ladislav Rieger“; Evgen Lah. „Statistične črtice o ljubljanskih volitvah v dobi od l. 1866. do 1903“; dr. Janko Šlebingger: „Slovenska bibliografija za l. 1902.“

Nove »Šmarnice«. Prejeli smo lično knjižico, ki bode dobro služila za letošnjo majnikovo pobožnost. Knjižica ima naslov: „Marija v predpodobah in podobah. Zbral Jožef Volc, župnik.“ Pisatelj na podlagi zgodeb, stvari in oseb iz starega zakona obravnava razne Marijine čednosti. Jezik je lep in domač. Knjižico priporočamo vsem, ki si za letošnji majnik želé nabaviti kake „Šmarnice“.

Podporno društvo za gojence c. kr. učiteljsišča v Ljubljani. Iz poročila o letošnjem glavnem shodu posnemamo: Predsednik društva ravnatelj g. A. Črnivec je otvoril sejo in podal račun o dohodkih in stroških letošnjega leta. Dohodkov je bilo 778 K 50 h, stroškov 743 K 93 h, prebitka torej 34 K 57 h. Društveno

premoženje je znašalo koncem tega leta 6664 K 57 h, ki je ponajveč naloženo v državnih obligacijah. Račun se je soglasno potrdil. Na novo so bili izvoljeni v odbor: predsednik: ravnatelj A. Črnivec; odborniki gg.: profesor J. Vodeb (blagajnik), stolni dekan A. Zamejic, vadniški učitelj J. Verbič (tajnik) in Fran Gerkman; pregledovalca računov: J. Krulc in K. Kostanjevec. — Takoj potem je zborovalo podporno društvo za gojenke c. kr. učiteljsišča. Blagajničarica gdč. M. Schulz je podala račun. Dohodki: 250 K 50 h, stroški: 647 K 47 h; društvenega premoženja je 2990 K 97 h. Tudi ta račun je bil soglasno potrjen. V odbor so bili voljeni: predsednik: ravnatelj A. Črnivec; odborniki: profesor J. Vodeb, R. Peerz (tajnik), A. Macher; vadniške učiteljice: M. Schulz, (blagajničarica), M. Frölich in P. pl. Renzenberg. Obe društvi sta izrekli zahvalo kranjski hranilnici za podporo 200 K, in stolnemu dekanu A. Zamejicu za večkratna denarna darila.

Vladnim komisarjem za nadzorstvo obrtno - nadaljevalnih šol na Kranjskem je imenovan g. Vesel, profesor na c. kr. strokovni šoli v Ljubljani.

Zlati reki: „Vednostna izobrazba mladine se ne sme gojiti na račun njene nedolžnosti in kreposti“ (Kvintilian). — „Brez načrta in smotra postane dobro hudo, in krepost napaka“ (Sv. Ignacij). — „Ako posoda ni čista, se skisa, kar v njo vliješ“ (Horacij).

„Slovenski učitelj“ izhaja enkrat na mesec (15).

Cena mu je na leto 4 K, na pol leta 2 K.

Urejuje in izdaje: Fran Jaklič, učitelj. — Oblastim odgovoren: Ivan Rakovec.

Rokopisi, naročnina in reklamacije naj se pošiljajo: Uredništvu „Slovenskega učitelja“ v Ljubljani.